

RECENZE:

A. BARTONĚK — G. BUCHNER, Die ältesten griechischen Inschriften von Pithekoussai (2. Hälfte des VIII. bis 1. Hälfte des VII. Jhs). Die Sprache, Band 37, Heft 2, 1995, str. 129-233.

V roce 1997 vyšla jako samostatné číslo časopisu Die Sprache první úplná edice nejstarších řeckých alfabetských nápisů, objevených v 50. a 60. letech G. Buchnerem v Lacco Ameno na ostrově Ischia v Neapolském zálivu. Jedná se o starověkou lokalitu založenou kolonisty z ostrova Euboje kolem r. 770 př. Kr. pod jménem Pithékússai. Publikace představuje soubor obsahující 46 řeckých nápisů ze dvou období: 740-690 / 35 dokladů/ a z konce VII. resp. začátku VI. stol. př. Kr. /11 dokladů/. Vzhledem k tomu, že z jiných oblastí vlastního Řecka i z řeckých kolonií se dochovaly z VIII. stol. př. Kr. jen jednotlivé nápisy, představuje uvedený soubor unikátní komplex nejstarších epigrafických památek řeckého písemnictví.

Práce je rozdělena do pěti kapitol věnovaných nápisům z Pithékússai a ze čtyř exkurzů o analogických nápisných dokladech z jiných oblastí tehdejšího řeckého světa.

V první kapitole, str. 129-137, pojednává G. Buchner o archeologických vykopávkách v Lacco Ameno v letech 1952-1961, resp. 1965-1982, které sám vedl a charakterizuje tři hlavní oblasti svých výzkumů; A. Bartoněk v této kapitole pojednává o předchozích dílčích publikacích jednotlivých nápisů z této lokality.

Ve druhé kapitole, str. 137-145, oba autoři podrobně analyzují konkrétní místa nálezů a klasifikují nápisy podle jejich typologie: 1) 42 nápisů vyrytých po vypálení na keramice; 2) 3 nápisy namalované na keramice před vypálením; 3) fragment s přiležitostným nákresem (snad astronomického charakteru).

Třetí kapitola, str. 146-180, obsahuje vlastní katalog všech dochovaných řeckých nápisů z Pithékússai, vždy s fotografiemi či faksimiliemi textu každého nápisu, s normalizovaným prepisem v řecké abecedě, informací o místě nálezů, podrobnou bibliografií a obsažným komentářem. Zvláště rozsáhlý je výklad nápisu č. 1, proslulého Nestorova poháru, z doby kol. r. 725 př. Kr., jde o delší metrický nápis (3 řádky) se složitou syntaktickou strukturou. V této kapitole se G. Buchner soustředil převážně na archeologickou a epigrafickou stránku nápisů a A. Bartoněk na stránku lingvistickou a interpretační.

Čtvrtá kapitola, str. 181-184, (z pera A. Bartoňka) systematicky analyzuje řeckou abecedu z Pithékússai, viz. zvl. srovnávací paleografickou tabulku na str. 184; abeceda z Pithékússai se řadí k tzv. červeným abecedám.

Závěrečná kapitola str. 185-186, rovněž od A. Bartoňka, zařazuje řeckou kolonizaci na Ischii do historických a etnických souvislostí. Edice řeckých nápisů z Pithékússai je doplněna čtyřmi užitečnými exkurzy. Exkurz A, str. 187-189, obsahuje čtyři nápisy psané buď foinicky nebo ara-

mejsky, které pocházejí rovněž z Ischie z VIII. stol. př. Kr., tedy z doby, do které se klade vznik nejstarších řeckých nápisů z této lokality. Zdá se velmi pravděpodobné, že se na založení osady v Lacco Ameno podíleli také Semité hledající nová sídla v centrálním Středomoří (srov. jejich obchodní zájmy v Kartágu, na západní Sicílii, a na Sardinii).

Exkurz B, str. 189-199, nás seznamuje a podrobně komentuje 7 nápisů z Eretrie, jedné z mateřských obcí eubojských kolonistů na Ischii, dále 10 nápisů z lokality Lefkandi, rovněž na Euboji a jeden nápis z lokality Al Mina, obchodní stanice eubojských Řeků na předoasijském pobřeží při řece Orontu.. Pozoruhodný je zvláště delší (třířádkový nápis) z Eretrie, který vykazuje jisté paralely s Nestorovým pohárem. Autorem tohoto exkurzu je A. Bartoněk.

Exkurz C, str. 201-204, je věnován třem nápisům z Kýmy, osady rovněž založené kolonisty z Eretrie, podle nejnovějších názorů již kolem r. 770 př. Kr. (B. D'Agostino, přednáška v Brně v, r. 1999). Autorem tohoto exkurzu je G. Buchner.

Exkurz D, str. 204-205, je věnován mimořádně archaickému řeckému nápisu z Gabii v Latii (ca 770 př. Kr.; jde zřejmě o nejstarší dosud známý alfabetaický řecký nápis). Autorem exkurzu je A. Bartoněk.

Práci uzavírá rozsáhlá bibliografie 205-211, dále obrazová příloha (fotografie, faksimilia větších rozměrů), zachycující znova všechny nápisy, str. 212-228; následují technické dodatky a rejstřík, str. 229-237, pořázený a uspořádaný H. D. Pohlem a M. Malzahnovou.

Recenzovaná publikace je prvním uceleným vydáním nejstaršího souboru starořeckých alfabetaických nápisů, na nejvyšší odborné i technické úrovni a v bezprostředních souvislostech s analogickými řeckými i semitskými nápisy z téže doby. Publikace velmi dobře ilustruje složitou problematiku archaických epigrafických dokladů a dovoluje čtenáři utvořit si komplexní obraz o počátcích, funkci a šíření řecké alfabety zejména v centrálním Středomoří.

Daniela Urbanová

DVĚ PUBLIKACE ANTONIA STRAMAGLIA:

Mladý klasický filolog (nar. 1967) z univerzity v italském Cassinu Antonio Stramaglia vydal v r. 1999 v nakladatelství Levante Editori — Bari, a to v řadě „Le Rane“, knihu *Res inauditae, incredulae* s podtitulem *Storie di fantasmi nel mondo greco-latino*. Tato obsáhlá práce, zahrnující 435 stran textu i rozsáhlou bibliografii (str. 439-516) a indexy (str. 517-547), vyšla za přispění univerzity v Cassinu a představuje výsledky pečlivé invenční analýzy velkého množství řeckých i římských autorů (srov. index na str. 525-547), ale i nově objevených papýrových zlomků a vyobrazení na vázách. Pokud jde o chronologický záběr, Stramaglia zkoumá antickou literaturu v celém rozsahu až po její vyústění do křesťanské literatury. Autor se důkladně zabývá tematikou spadající do oblasti tzv. iracionální literatury, čerpající ze světa přízraků (tzv. „ghost-stories“), které doposud nebyla věnována systematická pozornost, jak se o tom čtenář může poučit v rozsáhlém úvodu na str. 5-117, nadepsaném *Fantasmi e loro storie nel mondo greco-latino*. Stramaglia zde probírá fenomén přízraků v úzkém slova smyslu („nepokojní“ mrtví; duchové — hrdinové, démoni; zjevování přízraků: Ōnar a Ūpar („sen“ a „skutečný jev“); „spontánní“ zjevování a vyvolávání přízraků; popis přízraků: vzezření, hmotnost a nehmotnost, hlas, okamžik zjevení atd.). Druhá část tohoto oddílu je věnována literárním zpracováním příběhů o přízracích a je uvedena známou pasáží